

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ / ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Ημερομηνία: Τετάρτη 7 Ιανουαρίου 2015
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

B1. Και πράγματι ούτε εμείς ήταν φυσικό, μια και είχαμε έρθει εδώ σε τέτοιες πολιτικές περιστάσεις, να επιθυμούμε να συμμετέχουμε στους ξένους κινδύνους και είναι φανερό ότι ούτε και εκείνοι είχαν τέτοια γνώμη, ώστε να προσφέρουν αξιώματα στη διοίκηση της πολιτείας και σε όσους έλειπαν και σε όσους δεν έκαναν κανένα κακό. Αντίθετα, αφαιρούσαν τα πολιτικά δικαιώματα και από όσους κατέλυσαν μαζί τους τη δημοκρατία. Έπειτα είναι ανόητο να προσπαθεί κανείς να εντοπίσει με βάση τα γραμμένα στην πινακίδα ονόματα όσους υπηρέτησαν ως ιππείς. Γιατί σε αυτήν δεν περιλαμβάνονται πολλοί από όσους παραδέχονται ότι υπηρέτούσαν στο ιππικό, ενώ είναι γραμμένοι μερικοί από αυτούς που έλειπαν.

B2. Ο Μαντίθεος, αποσκοπώντας στην έγκριση της εκλογής του ως βουλευτή, δεσμεύθηκε, ήδη από την πρόθεση του προοιμίου, ότι θα ανασκευάσει το κατηγορητήριο που τον βαρύνει. Συγκεκριμένα, η κατηγορία ότι υπηρέτησε ως ιππέας κατά τη ζοφερή περίοδο διακυβέρνησης των Τριάκοντα Τυράννων και ότι συμμετείχε στο στυγνό καθεστώς τους θίγει τα βαθιά δημοκρατικά φρονήματα των Αθηναίων και δύναται, κατ'επέκταση, να του στερήσει τη βουλευτική ιδιότητα.

Στην προσπάθειά του λοιπόν να αποδείξει ότι «**οὐ μετέσχε τῆς τότε πολιτείας**» δισχυρίζεται ότι απουσίαζε από την Αθήνα την επίμαχη περίοδο, συνεπώς ήταν αδύνατη αφενός η συμμετοχή του στο καθεστώς των Τριάκοντα, αφετέρου η άσκηση οποιουδήποτε αξιώματος εκ μέρους του. Συγκεκριμένα, αναφέρει τον χρόνο της αποχώρησής του από την Αθήνα, πριν ακόμα καταλυθεί το δημοκρατικό πολίτευμα και εγκαθιδρυθεί το ολιγαρχικό («**πρό τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς**»), ενώ τονίζει τόσο τον τόπο διαμονής του όσο και τον σκοπό της παραμονής του σ' αυτόν («**Σάτυρον ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένων**»). Διαβεβαιώνει, έτσι, το ακροατήριο ότι εκείνο το διάστημα διέμενε στον Σάτυρο, τον βασιλιά του Πόντου, και βρέθηκε εκεί, καθώς ο πατέρας του Μαντίθεου, ως φίλος του φιλέλληνα βασιλιά Σάτυρου, έστειλε στον Πόντο τον ίδιο τον Μαντίθεο και τον αδερφό του, για να ασχοληθούν με το εμπόριο του σίτου. Επομένως, τα δραματικά γεγονότα που αμαύρωσαν το γόητρο της Αθήνας, δηλαδή την κατεδάφιση των τειχών («**τῶν τειχῶν καθαιρουμένων**») και την πολιτική εκτροπή («**μεθισταμένης τῆς πολιτείας**»), τα έζησε ως απόηχο, από μακριά. Οι χρονικές μετοχές άλλωστε, που τίθενται σε χρόνο Ενεστώτα, δηλώνουν με έμφαση την παρατεταμένη απουσία του από το κλεινόν άστυ. Ο Μαντίθεος σκόπιμα μνημονεύει τα τραγικά γεγονότα που βίωσαν οι Αθηναίοι, γιατί επιθυμεί να υπομνήσει «οικεία κακά» στους βουλευτές και παράλληλα να καταστήσει υπεύθυνους τους κατηγορούς του, οι οποίοι με τη δίκη που κίνησαν εναντίον του, έφεραν στη μνήμη των βουλευτών τα οδυνηρά αυτά γεγονότα. Δεν αρκείται όμως μόνο να προσδιορίσει τον χρόνο της απουσίας του, αλλά αναφέρεται με ακρίβεια και σε αυτόν της επιστροφής του με επισώρευση χρονικών προσδιορισμών (χρονική πρόταση **πριν...**, επίρρημα **πρότερον**, ουσιαστικό **πένθ' ἡμέραις**). Επέστρεψε, δηλαδή, πέντε μέρες πριν από το τέλος του δράματος και την πτώση των Τριάκοντα.

Η αναφορά αυτή του Μαντίθεου αποτελεί το δεύτερο αποδεικτικό στοιχείο της μη συμμετοχής του στο πολίτευμά τους. Η περιφράση «**φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες**» αναδεικνύει ότι οι καιροί ήταν κρίσιμοι και η περίσταση επικίνδυνη για τους τυράννους (**εἰς τοιοῦτον καιρόν ἀφιγμένους**), αφού από τη μια

είχαν να αντιμετωπίσουν τη λαϊκή οργή για τα εγκλήματα τους και τις εσωτερικές διενέξεις και από την άλλη την ισχυρή αντίσταση που προέβαλλε ο Θρασύβουλος και η οποία προδίκασε την πτώση τους. Ο ρήτορας με την περιγραφή της δεινής θέσης στην οποία βρίσκονταν οι τύραννοι αποσκοπεί να αποκλείσει κάθε συμμετοχή του στην πολιτική ζωή της Αθήνας. Οι κίνδυνοι, συνεπώς, που διέτρεχαν οι Τριάκοντα ήταν ξένοι γι' αυτόν (*ἀλλοτρίων κινδύνων*), όπως και τα εγκλήματα τους. Με αυτόν τον τρόπο ο ρήτορας επιδιώκει να καταδείξει την πλήρη αποστασιοποίησή του από τις επαίσχυντες πρακτικές τους, θεωρώντας αφύσικη και ανόητη τη συμμετοχή του σε ένα υπό κατάρρευση καθεστώς, τη στιγμή που αναπόδραστα επρόκειτο να υποστεί τις δυσάρεστες συνέπειες από την πτώση του.

Ο ρήτορας μάλιστα, για να δικαιολογήσει το παράλογο της συμμετοχής του στην εξουσία των Τριάκοντα, δεν αρκείται απλώς στο να υπενθυμίσει στους Αθηναίους ότι οι τύραννοι βρίσκονταν σε δύσκολες περιστάσεις, αλλά έμμεσα αναφέρεται και στον χαρακτήρα τους, που αποτελεί και το επόμενο επιχείρημά του. Οι Τριάκοντα εμπιστεύονταν μόνο τους ένθερμους ομοϊδεάτες τους, τους αδίστακτους ανθρώπους αλλά και τους εγκληματίες, ενώ δε συνεργάζονταν με άτομα που βρίσκονταν εκτός Αθηνών (*τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας*). Μάλιστα, η σκληρότητά τους έφτανε σε τέτοιο σημείο, ώστε να στερούν τα πολιτικά δικαιώματα από τους συνεργάτες τους, αν οι τελευταίοι διατύπωναν αντιρρήσεις (*ἀλλὰ μᾶλλον ἡτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον*). Εδώ ο Μαντίθεος υπονοεί τον σκληρό και ακραίο τύραννο Κριτία, ο οποίος δε δίστασε να κατηγορήσει ως προδότη τον μετριοπαθή και ολιγαρχικό φίλο του Θηραμένη και με παρωδία δίκης να τον οδηγήσει στο θάνατο, επειδή ο τελευταίος επέκρινε την πολιτική τρομοκρατίας που ο ίδιος εφάρμοζε. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν, εντάσσοντας τον εαυτό του στους «*μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας*», διαχωρίζει τη θέση του από τους διαβόητους για την ωμότητά τους Τριάκοντα και αποκλείει κάθε συνεργασία μαζί τους, ενώ ταυτόχρονα κερδίζει και την εύνοια των βουλευτών (*captatio benevolentiae*).

Εν κατακλείδι, συνάγεται αβίαστα ότι η επιχειρηματολογία του Μαντίθεου στηρίζεται σε λογικά επιχειρήματα, προς επίρρωση των οποίων ο ρήτορας θα κλητεύσει και μάρτυρες.

B3. Φύλαρχοι: Στην Αθήνα εκλέγονταν δέκα φύλαρχοι, ο καθένας των οποίων είχε την αρχηγία του ιππικού της φυλής του. Αρχηγοί όλου του ιππικού ήταν δύο ίππαρχοι.

Έργο των φυλάρχων ήταν να παραδίδουν στη βουλή κατάλογο όσων ήταν υπόχρεοι και ικανοί να ιππεύουν. Τον κατάλογο αυτό την εποχή του Αριστοτέλη παρέδιδαν στους ιππάρχους και φυλάρχους οι καταλογείς.

Κατάσταση: Ήταν το χρηματικό ποσό που έπαιρναν από το δημόσιο οι δοκιμαζόμενοι από τη Βουλή ιππείς και το οποίο επέστρεφαν μέσω των φυλάρχων, αν στη θέση τους εκλέγονταν άλλοι. Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το σώμα των ιππέων που υπηρέτησε υπό τους Τριάκοντα διαλύθηκε, οπότε οι ιππείς εκείνοι έπρεπε να επιστρέψουν το επίδομα που είχαν πάρει

B4. Βλέπε κεφ. Γ Ρητορεία και Σοφιστική, σελ.12, «Αν και η Σικελία ...τεχνικής του λόγου»¹

- B5. α.**
κατελθεῖν:	προϊόν
ἀφιγμένους:	ικέτης
μετέχειν:	σχέση
φαίνονται:	επιφανής
ἀποδημούντων:	επιδημία
- β.**
καθημερινός:	ήμέραις
αφαίρεση:	καθαιρουμένων
ηθικός:	εὖηθες
φωτοδότης:	μεταδιδόναι
λύτρα:	συγκαταλύσαντας

¹ Η παράλειψη από τον μαθητή της πρότασης «Πολλοί απ' αυτούς ...τεχνικής του λόγου» δε θα θεωρηθεί λάθος.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δ1. Από τους παλαιότερους, λοιπόν, αυτοί που ήταν κοντά στον Χείρωνα, όσους θυμήθηκα, αφού άρχισαν, από τότε που ήταν νέοι, να ασχολούνται με την κυνηγετική τέχνη πολλά καλά έμαθαν (:αποκόμισαν) από τα οποία απέκτησαν μεγάλη αρετή (ανδρεία), για την οποία ακόμη και τώρα θαυμάζονται (γίνονται αντικείμενο θαυμασμού). Είναι βέβαια ολοφάνερο ότι όλοι ανεξαιρέτως την αγαπούν, όμως οι περισσότεροι απέχουν (απ' αυτήν), επειδή πράγματι με κόπους μπορεί κάποιος να την αποκτήσει. Γιατί δεν φαίνεται καθαρά ο τρόπος απόκτησής της, (η απόκτηση της δεν είναι φανερή) ενώ αντίθετα φανεροί είναι οι κόποι (:βάσανα) που τη συνοδεύουν (:που απαιτούνται για την απόκτησή της). Ίσως, λοιπόν, αν η μορφή της ήταν αισθητή, λιγότερο θα παραμελούσαν οι άνθρωποι την αρετή, επειδή γνωρίζουν καλά ότι, όπως ακριβώς εκείνη γίνεται αισθητή σ' αυτούς έτσι και αυτοί γίνονται αισθητοί σ' εκείνη. Γιατί, όταν αυτός που αγαπά κάποιον τον παρατηρεί, τότε εκείνος γίνεται καλύτερος από τον ίδιο του τον εαυτό και ούτε λέει ούτε κάνει ντροπιαστικές ή απεχθείς πράξεις, για να μην τον δει εκείνος. Καθώς όμως (οι άνθρωποι) νομίζουν ότι δεν εποπτεύονται από την αρετή, διαπράττουν πολλές άσχημες και επονείδιστες πράξεις αντίθετες μ' αυτήν, επειδή πράγματι δεν την βλέπουν.

Δ2. α.

1. τὰ καλλίονα ή καλλίω (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 125)
2. τοῖς ἐνοῦσι(ν) (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 116)
3. τῷ σώματι (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 69)
4. (ῶ) ἐμφανές (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 109)
5. τινά ή ἄττα (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 142)

β.

1. ἐπιμνησθῆτε (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 172)
2. τεθαύμασται (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 187)
3. ἀμελοῖεν (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 204)
4. εἰδέναι (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 236)
5. ἰδοῦ (γραμματ. Μ. Οικονόμου, σελ. 194)

Δ3. α.

νέοι:	κατηγορούμενο στο υποκείμενο της μετοχής «ὄντες» του συνδετικού ρημ. εἰμί: «οἱ παρὰ Χείρωνι»
καλά:	σύστοιχο αντικείμενο του ρήματος «ἔμαθον»: (καλά μαθήματα ἔμαθον)
τὸ κατεργάσασθαι:	ἐναρθρο απαρέμφατο ως υποκείμενο του εννοούμενου ρήματος «ἐστίν»
αὐτῆς:	ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στη λέξη «τὸ σῶμα» ως γενική κτητική
ἥττον:	επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο ρήμα «ἂν ἡμέλουν»
ἀρετῆς:	αντικείμενο του ρήματος «ἂν ἡμέλουν» (τα ρ. επιμέλειας –αμέλειας συντάσσονται με γενική).
εἰδότες:	επιρρηματική αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἂν ἡμέλουν»: «οἱ ἄνθρωποι» ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο παραπάνω ρήμα.
αὐτοῖς:	ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στη λέξη «ἐμφανής» ως δοτική αντικειμενική.
ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου:	επιθετική μετοχή ως εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο ρήμα παθητικής διάθεσης «ὀράται».
ἐαυτοῦ:	ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός στο επίθετο «βελτίων» ως γενική συγκριτική (β' ὅρος σύγκρισης).

β.

- εἰ ἦν ... δῆλον: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
- ὅτι οὕτω ... ὁρῶνται: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση
- ὥσπερ ... ἐστίν: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική παραβολική πρόταση που δηλώνει σύγκριση κατά τρόπο
- ὅταν ... ἐρωμένου: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοῦ υποθετική πρόταση
- ἵνα ... ὑπ' ἐκείνου: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση